Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Sociaal Economische Raad
Jongeren Denktank Coronacrisis
t.a.v. de heer M. Knijnenburg
Postbus 90405
2509 LK DEN HAAG

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij
H.M. Middelkamp
h.middelkamp@minvws.nl

Kenmerk
3221458-1012201-J

Bijlage(n)
1

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Datum - 6 JULI 2021
Betreft Reactie "En nu ... daden!"

Geachte heer Knijnenburg,

In januari ontving het kabinet uw advies "En nu ... daden!" met aanbevelingen om de negatieve effecten van de coronacrisis voor jongeren te beperken. De adviezen en de daaropvolgende gesprekken met de verschillende bewindslieden hebben wij als zeer waardevol ervaren. In de bijlage treft u een uitgebreide reactie op de aanbevelingen uit uw advies aan.

Jongeren zijn door de coronacrisis hard geraakt. Tegelijkertijd ziet het kabinet ook veerkracht onder het merendeel van de jongeren. Maar een belangrijke groep jongeren, vooral in kwetsbare positie, kunnen ook na de crisis nog nadeel van ondervinden van de coronacrisis. Dit wordt breed in de samenleving erkend. Door een Kamerbrief geven we gevolg aan oproepen op dit punt aan het kabinet van u, lokale bestuurders[1] [2] en professionals, de VNG[3] en de Kamerleden Ploumen[4], Palland en Peters[5]. Deze brief *Herstel en Perspectief voor de Jeugd* zenden wij aan de Tweede Kamer tegelijkertijd met deze brief aan u. Met deze brief brengen we in kaart wat ervoor nodig is om te zorgen dat iedere jongere nu en in de nabije toekomst de kans krijgt om gelukkig en gezond op te groeien, zonder belemmeringen als gevolg van corona. Wij vinden het erg belangrijk om jongeren daarbij verder te betrekken.

[1] https://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/2021/2/BRANDBRIEF-WETHOUDERS-JEUGD.pdf
[2] https://www.sociaalweb.nl/cms/files/2021-05/sociaal-sterker-de-crisis-uit.pdf
[3] https://vng.nl/sites/default/files/2021-04/de-winst-van-het-sociaal-domein_def.pdf
[4] Tweede Kamer, vergaderjaar*Kamerstukken II* 2020–2021, 25 295/21, 25295, nr. 960.
[5] Tweede Kamer, vergaderjaar*Kamerstukken II* 2020–2021, 35 570/21, 35570 XV, nr. 40.

Beide brieven zijn mede namens de Minister van Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Minister van Justitie en Veiligheid, en de Minister voor Rechtsbescherming.

Kenmerk
3221458-1012201-J

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

Paul Blokhuis

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Ingrid van Engelshoven

BIJLAGE - REACTIE OP DE AANBEVELINGEN

1. Aanbevelingen Jongerenparticipatie

Belangrijkste boodschap van het rapport is de oproep om de denkkracht van jongeren te betrekken bij het formuleren en uitvoeren van acties.

Het kabinet onderkent dat jongeren een van de groepen is waarvan de inspraak op dit moment structureel achterblijft. Mede naar aanleiding van het eindrapport van de Staatscommissie Parlementair Stelsel[6] en een advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur[7] zijn op dit vlak afgelopen jaren al verschillende stappen gezet. De coronacrisis heeft de urgentie om te werken aan duurzame vormen van effectieve jongerenparticipatie nog verder vergroot. De pandemie raakt immers niet alleen de jongere generaties bijzonder hard, maar zet ook de intergenerationele solidariteit onderdruk.
Alle leden van het kabinet hebben afgelopen maanden regelmatig ook zelf gesprekken gevoerd met jongeren om meer gevoel te krijgen bij hun beleving en ideeën over uiteenlopende beleidsonderwerpen. Jongeren worden daarbij gevraagd om mee te denken over onderdelen van het coronabeleid, waarbij zichtbaar wordt gemaakt wat er met hun inbreng gebeurt. Jongeren worden daarnaast door verschillende departementen vaker actief betrokken bij de (reguliere) beleidsvorming.
Het traject *Democratie en Jongeren*, erop gericht om de positie van jongeren in de democratie te versterken, werd bovendien naar aanleiding van het verslag van de werkgroep *Sociale Impact van de Coronacrisis* door het kabinet in 2020 bespoedigd. In de periode tot maart j.l. is dit traject onafhankelijk begeleid door de *Number 5 Foundation*, die zijn bevindingen hierover recentelijk heeft gepresenteerd. Het kabinet werkt nu samen met bestuurders en een diverse mix van jongeren aan het opzetten en versterken van verschillende initiatieven om de opgedane inzichten en aanbevelingen in de praktijk te brengen. Voorbeelden hiervan zijn een *boost* voor de gemeentelijke jongerenparticipatie, experimenten met een innovatiefonds en het steunen van diverse landelijke jongerenparticipatie-initiatieven.
In Caribisch Nederland is een onderzoeksopdracht uitgezet bij het *Talent Ontwikkelprogramma Bonaire* met als opdracht: "Hoe kunnen we op Bonaire een vorm van jongerenparticipatie mogelijk maken op een inclusieve, structurele en niet vrijblijvende manier?". De resultaten van dit onderzoek worden in samenwerking met *UNICEF* verder opgepakt. Daarnaast zijn de jongeren van het #Mijnnieuwewereld traject van Saba en Sint Eustatius betrokken bij de besteding van de coronamiddelen van het Jeugdpakket Caribisch Nederland. Deze groep jongeren van Saba is bovendien per 1 mei j.l. geïnstalleerd als eerste officiële Jeugdraad van het bestuurscollege.

---

[6] Eindrapport Lage drempels, hoge dijken | Rapport | Staatscommissie parlementair stelselhttps://www.staatscommissieparlementairstelsel.nl/documenten/rapporten/samenvattingen/12/13/eindrapport
[7] Adviesrapport Jong geleerd, oud gedaan | Publicatie | Raad voor het Openbaar Bestuur (raadopenbaarbestuur.nl)
https://www.raadopenbaarbestuur.nl/documenten/publicaties/2019/06/24/jong-geleerd-oud-gedaan

Maatschappelijke Diensttijd (MDT) heeft in de coronatijd zijn waarde bewezen door extra projecten voor en door jongeren op te zetten die inspelen op de ontstane crisissituatie. Ook meerdere bestaande MDT-projecten hebben zich met hun MDT-project gericht op het ondersteunen bij de crisissituatie. Zo is MDT ingezet bij actuele thema's waar jongeren, ouderen en kwetsbare mensen tijdens de coronacrisis extra mee te maken hebben, dit zijn onder andere: wordt hun netwerk vergroot, jeugdwerkloosheid, schulden en gebrek aan stageplekken. Na een experimentperiode doen er inmiddels circa 21.000 jongeren mee met MDT, waarvan 16.000 hun traject hebben afgerond (stand eind 2020). Met de in 2020 gestarte projecten worden nog eens 40.000 jongeren bereikt en in 2021 wordt MDT verder opgeschaald met 60.000 MDT-trajecten. Het opgebouwde netwerk bestaat uit 295 projecten en circa 2.000 betrokken organisaties.

2. Aanbevelingen Onderwijs

De JDC doet 6 aanbevelingen op het gebied van onderwijs:

1. Zorg voor hybride onderwijs: een combinatie van thuisonderwijs en fysieke lessen in kleine groepen, met voorrang voor studenten met een slechte thuissituatie.
2. Benut de ervaring met digitaal onderwijs; bijvoorbeeld met landelijke streams van de beste online lessen in basisvakken.
3. Ga soepeler om met leningen en studieschulden, nu veel studenten studievertraging hebben en/of hun bijbaan kwijt zijn.
4. Zorg voor meer mentale hulp, bijvoorbeeld via schoolpsychologen en laagdrempelige online mogelijkheden.
5. Zorg als overheid, onderwijs en werkgevers voor meer stagemogelijkheden.
6. Breng in kaart wat de gevolgen van de coronacrisis zijn voor de jongeren die onderwijs volgen.

Hybride onderwijs

Om ervoor te zorgen dat alle studenten online onderwijs kunnen volgen, wordt met het NP Onderwijs € 10 miljoen beschikbaar gesteld aan instellingen om devices aan te schaffen voor studenten die onvoldoende middelen hebben om zelf een laptop of computer aan te schaffen.
Vanaf 26 april a.s. kan iedere student in het hoger onderwijs weer ongeveer een dag per week naar de instelling. Onderdeel van het besluit van het kabinet is dat de onderwijsinstellingen preventief testen aan studenten en medewerkers aanbieden. De aanvullende openstelling voor een dag per week geldt dan naast de bestaande uitzonderingscategorieën, zijnde voor het afleggen van examens en tentamens, het begeleiden van kwetsbare studenten en het volgen van praktijkonderwijs.

Digitaal onderwijs

Specifiek voor huidige uitgevallen leerlingen (ook wel *thuiszitters*) maakt het Rijk de inzet van onderwijs op afstand mogelijk[8].
In het mbo is de kwaliteit van het afstandsonderwijs is, na een eerste aanloopfase, inmiddels sterk verbeterd. Afstandsonderwijs is geen vervanging van

[8] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/11/10/derde-onderwijs-en-zorgbrief

het fysieke onderwijs, maar kan wel een goede aanvulling zijn. Bijvoorbeeld door het opnemen of *streamen* van lessen voor studenten die ziek zijn of studenten die de les nog eens na willen kijken.
Onderwijsinstellingen geven ook aan dat voor bepaalde groepen studenten afstandsonderwijs een manier is om gemakkelijker deel te kunnen nemen aan het onderwijs. Het gaat dan bijvoorbeeld om studenten met een kind, een grote reisafstand of studenten die in de klas zich minder comfortabel voelen om op de voorgrond te treden of vragen te stellen.
Momenteel worden de ervaringen van scholen in kaart gebracht en hoe de toegevoegde waarde hiervan na de coronacrisis behouden blijft.
In het ho hebben onderwijsinstellingen al langer ervaring met onderwijsinnovatie. De onderwijsinstellingen werken, samen met het Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT, hard om van *remote emergency teaching*, te bewegen naar doordacht digitaal onderwijs. Hybride onderwijsvormen (deels online, deels op de campus) zijn daarbij het uitgangspunt.

Leningen en schulden
Studenten in het mbo en ho krijgen in het studiejaar 2021-2022 een korting van 50% op hun les-, cursus- en collegegeld. Studenten die uit het recht op basisbeurs (mbo) en/of aanvullende beurs (mbo en ho) lopen in de studiejaren 2021/2022 en 2022/2023 krijgen het recht op compensatie. Voor mbo-studenten met een basisbeurs betreft dit € 800, voor mbo-studenten met alleen een aanvullende beurs € 1200 en voor mbo-studenten met een basis- en aanvullende beurs € 2000. Voor ho-studenten met een aanvullende beurs betreft het compensatiebedrag € 1500. Voor ho-studenten wordt het studentenreisproduct verlengd. Dit geldt voor alle ho-studenten die in de periode maart t/m december 2020 een opleiding volgden aan een hogeschool of universiteit én op dat moment minimaal een maand recht hadden op een studentenreisproduct, lening of aanvullende beurs. Zij krijgen er in totaal 12 maanden reisrecht bij, aansluitend op het reguliere reisrecht van de nominale studieduur plus één jaar. Deze groep ho-studenten krijgt dus in feite een reisrecht van de nominale studieduur plus twee jaar.

Mentale hulp
Scholen in het funderend onderwijs ontvangen de komende twee schooljaren extra bekostiging en ondersteuning voor het in kaart brengen van de behoeften van individuele leerlingen en het nemen van gepaste maatregelen. Het gaat om ontwikkelingsbehoeften op cognitief, executief en sociaal-emotioneel vlak. Daarbij gaat het om de brede opdracht voor het onderwijs namelijk de cognitieve ontwikkeling, de ontwikkeling van de executieve functies, sociale ontwikkeling en het mentale welbevinden van alle leerlingen en in het bijzonder van leerlingen in een kwetsbare positie.
Mbo-instellingen zetten hier reeds op in vanuit bijvoorbeeld het schoolMBOmaatschappelijk werk en met extra begeleiding van onderwijsteams en studentbegeleiders. Met de verlengde maatregel *Extra handen voor de klas* kunnen scholen naast extra docenten ook extra begeleiding en aandacht organiseren voor studenten.
In het hoger onderwijs wordt ingezet op extra studiebegeleiding en *peer-support* en activiteiten om *sense of belonging* te versterken. Daarnaast wordt ook ingezet

op betere informatievoorziening zodat studenten weten wat er wél kan, bijvoorbeeld weer af en toe fysiek onderwijs volgen of studeren op de onderwijsinstelling.

Stages

In het servicedocument 5.1[9] is de mogelijkheid gegeven om studenten op andere manieren dan via een formele bpv-stage aan praktijkvorming te laten doen. Denk aan praktijkopdrachten en simulaties in de school. Zo kunnen in elk geval zoveel mogelijk studenten het diploma halen.
Wel zijn deze alternatieven *last resort* en heeft het kabinet voor zowel 2020 als 2021 € 4 miljoen per jaar uitgetrokken voor SBB om meer bpv-plaatsen te vinden bij leerbedrijven (stages en leerbanen). Vanuit het NP Onderwijs is daar nog € 4 miljoen voor 2022 aan toegevoegd.
Door inspanningen van alle partners hebben de eerste helft van het collegejaar 265.000 mbo-studenten stage kunnen lopen/een leerbaan gevonden en bedroegen de tekorten rond de 20.000 plaatsen. De tekorten aan stages en leerbanen nemen inmiddels af en zijn per 3 juni 2021 rond de 11.000.
Voor het hbo geldt dat in het NP Onderwijs middelen worden vrijgemaakt om nieuwe stagemogelijkheden te verkennen en om meer flexibiliteit en begeleiding te bieden bij het vinden van een gepaste stage. Hiervoor wordt er in 2021 € 10 miljoen voor vrijgemaakt. Vanuit NP Onderwijs willen we ook meer co-schappen bij de opleidingen geneeskunde en tandheelkunde stimuleren. Door de druk op de zorg, is er in ziekenhuizen minder begeleidingscapaciteit. Hierom wordt er in 2021 € 8 miljoen vrijgemaakt om werkgevers ook op andere manieren te stimuleren voor het aanbieden van coschappen.
Verder worden voor zowel mbo als hbo meer middelen vrijgemaakt om leerwerkplekken voor bbl-studenten en voor hbo deeltijd- en duale studenten te stimuleren. Hierdoor worden werkgevers extra geprikkeld om leerwerkplekken aan te bieden en/of nieuwe leerwerkplekken open te stellen. Door de subsidieregeling praktijkleren hopen we het tekort aan leerwerkplekken weg te werken.
Ook binnen het Rijk daalde het aantal stageplekken in 2020, namelijk met 21%. Mede naar aanleiding van verzoeken uit de Tweede Kamer zijn alle ministeries verzocht om meer stageplekken te creëren. Medeoverheden en andere overheidswerkgevers zijn daarnaast in december 2020 in de Bestuurlijke Regiegroep (BRG) gevraagd om ook meer stageplekken te creëren voor studenten.

Monitoring achterstanden

Van alle scholen in het funderend onderwijs wordt verwacht dat ze vóór de zomer van 2021 zo goed als mogelijk inzicht hebben in de vertraging van leerlingen op cognitief, executief en sociaal gebied.
Om zicht te krijgen op de gevolgen van de coronamaatregelen in het mbo is een monitor ingericht die de gevolgen kwantitatief in beeld brengt. Het Rijk, de MBO Raad, SBB en DUO brengen de gegevens vanuit verschillende bestaande bronnen samen om zo een cijfermatig inzicht te geven.

[9] Servicedocument 5.1 versie 17 maart 2021, aanpak corona mbo | MBO-Raad
https://www.mboraad.nl/publicaties/servicedocument-51-aanpak-corona-mbo

Er wordt hierbij ingezoomd op de verschillende doelgroepen die het mbo kent: de instroom vanuit het voortgezet onderwijs, de mbo-studenten in het laatste jaar, de vavo, de doorstroom naar een hoger mbo-niveau en naar het hbo, jongeren in een kwetsbare positie, de instroom in het post-initiële onderwijs en op het onderwijspersoneel.
Door JOB en in samenwerking met de vakbonden, de beroepsvereniging en de leraren-community is en wordt aanvullend onderzoek uitgezet om zicht te krijgen op het welzijn en de ervaringen van de mbo-studenten en -docenten.
Voor het NP Onderwijs monitort het Rijk de komende jaren in afstemming met de sectoren en mbo-instellingen de studievertraging die studievoortgang en welzijn van studenten en welke interventies en maatregelenacties door mbo- en ho-instellingen worden ingezet om de impact van de coronacrisis op de studievoortgang en brede ontwikkeling van studenten zoveel mogelijk te beperken. Ook wordt via de data van DUO het verloop van schoolloopbanen en de onderwijsopbrengsten van leerlingen gevolgd in de komende jaren.

3. Aanbevelingen werk

De JDC doet 5 aanbevelingen op het gebied van werk:

1. Benut eerdere ervaring aanpak jeugdwerkloosheid. Er is in het verleden veel kennis opgedaan over de aanpak van de jeugdwerkloosheid in Nederland en elders in de wereld.
2. Stimuleer meer vacatures, werkplekleren en *traineeships* voor starters: voor bedrijven moet het financieel aantrekkelijk(er) wordt jongeren aan te nemen; daarnaast kan de overheid zorgen voor meer gesubsidieerde werkervaringsplaatsen.
3. Investeer in bij- en omscholing, bijvoorbeeld voor werkloze jongeren of jongeren die zich willen laten omscholen naar een *tekortsector* als zorg of onderwijs.
4. Meer aandacht voor jongeren in de culturele en creatieve sector, nu de baankansen daar zo klein zijn maar er wél talentvolle jongeren voor zijn opgeleid.
5. Betere aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt. Jongeren moeten nu nog beter worden opgeleid voor de eisen die de arbeidsmarkt aan hen stelt zodat zij hun toekomstige arbeidsmarktpositie kunnen versterken en werkloosheid voorkomen kan worden.

Continuïteit

De huidige aanpak borduurt voort op eerdere crisisaanpakken en de lessen die daar geleerd zijn. Bij de vormgeving van de aanpak hebben we tevens gebruik gemaakt van de voorstellen van de jongerenbonden.

Stimulering vacatures

Voor een groep jongeren van 18 tot 27 jaar is het lastig een stabiele startpositie op de arbeidsmarkt en in de samenleving te verwerven. Het behalen van deelcertificaten of het opdoen van vaardigheden bij een werkgever, kan de kans op werk en het behoud daarvan voor deze jongeren vergroten. Dit vergt de nodige inspanningen van werkgevers. Hiervoor wordt voor werkgevers een nieuw loonkostenvoordeel in het leven geroepen, door het huidige lage

inkomensvoordeel om te vormen tot een loonkostenvoordeel voor jongeren met een (potentieel) kwetsbare positie op de arbeidsmarkt [10]. Met een gerichte lastenverlichting in de vorm van een nieuw loonkostenvoordeel worden werkgevers gecompenseerd en gestimuleerd deze jongeren in dienst te nemen en te houden. Momenteel wordt het onderzoek afgerond naar het bereik van dit nieuwe loonkostenvoordeel voor de jongeren.
De rijksoverheid kijkt zelf ook naar haar bijdrage in het creëren van vacatures, leerwerkplekken en *traineeships* voor starters. Naar aanleiding van de motie Bruins wordt gewerkt aan rijksbreed /beleid voor studenten en starters. Rijksbreed zijn er drie traineeprogramma's: het Rijkstraineeprogramma (RTP), het Rijks I-*Traineeship* (RIT) en het *Traineeship* voor Rijksinkoop Professionals (TRIP). Een pilot voor een vierde traineeprogramma voor hbo-afgestudeerden is in ontwikkeling. Dit traineeprogramma richt zich op het werken aan maatschappelijke opgaven en tracht aan te sluiten bij het programma grenzeloos samenwerken.

Bij- en omscholing
Om goed inzetbaar te blijven op de arbeidsmarkt, is het belangrijk dat mensen zich blijven ontwikkelen. Met maatregelen, experimenten en regelingen moedigt de overheid het ontwikkelen tijdens de loopbaan aan, ook voor de jongeren [11]. Jongeren die werkloos dreigen te worden of net zijn geworden en extra ondersteuning nodig hebben, kunnen een beroep doen op de dienstverlening van *Regionale Mobiliteitsteams*. Het doel van deze teams is dat mensen die door de coronacrisis hun baan dreigen te verliezen of recent hebben verloren, zo veel mogelijk direct naar nieuw werk gaan en dat zij daarbij waar nodig gericht worden geholpen door bijvoorbeeld omscholing. In regionale mobiliteitsteams zitten werkgeversorganisaties, vakbonden, gemeenten en UWV. Zij werken nauw samen met onderwijsinstellingen en SBB. De afweging of aanvullende dienstverlening nodig is bij het vinden van nieuw werk wordt gemaakt door de regionale partijen door middel van een advies op basis van persoons- en situatiekenmerken, waarmee de afstand tot de arbeidsmarkt kan worden bepaald. Leeftijd is een van de kenmerken die meewegen in deze afweging. De aanvullende crisisdienstverlening kan onder andere voor jongeren die weinig werkervaring hebben van meerwaarde zijn. Zij hebben weinig WW-rechten opgebouwd, waardoor de reguliere ondersteuning die UWV kan bieden beperkt is. Het kan ook zijn dat de dienstverlening die de gemeente kan aanbieden onvoldoende voor de jongere is. De middelen uit het steun- en herstelpakket voor scholing via praktijkleren in het mbo worden verstrekt aan regionale mobiliteitsteams. Bij praktijkleren in het mbo voor werkzoekenden en werkenden wordt werken in een leerbedrijf gecombineerd met het volgen van (een deel van) een mbo-opleiding. De opleidingen worden uitgevoerd in de derde leerweg. Het kan daarbij gaan om een mbo-opleiding gericht op het behalen van een praktijkverklaring, certificaat of diploma.
Verder zijn aanvullende crisismiddelen beschikbaar gesteld voor mbo-instellingen en gemeenten voor extra begeleiding en nazorg. Dit is gericht op jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten uit het praktijkonderwijs (pro), uit

[10] Brief van 6 juli 2020*Kamerstukken II* 2019/20, TK 34 30434304, nr. 15.
[11] *Kamerstukken II* 2019/20, 020-0000153755. Kamerbrief Routekaart Leren en Ontwikkelen, 13 november 202030012, nr. 135.

het voortgezet speciaal onderwijs (vso) of door voortijdig schoolverlaten en voor jongeren uit het mbo die een moeilijke start op de arbeidsmarkt hebben vanwege bijvoorbeeld hun opleidingsrichting of niet-westerse migratieachtergrond. Deze extra begeleiding en nazorg is gericht op het ondersteunen naar een andere opleiding met een grotere kans op werk of naar een werkplek.
Om het aanbieden van bbl-werkplekken door bedrijven aantrekkelijker te maken, wordt in het NP Onderwijs de subsidie praktijkleren generiek opgehoogd naar € 2.700 per aangeboden plek.
Voor het kunnen omscholen van werkenden en werkzoekenden naar sectoren waar nu juist veel vraag is naar werknemers, zoals de zorg, worden door SBB extra certificaten ontwikkeld.

Culturele en creatieve sector
Kunstvakonderwijs en creatieve opleidingen leiden studenten op voor een baan in de creatieve sector, maar ook daarbuiten. Studenten kunnen aan de slag in het gesubsidieerde en het niet-gesubsidieerde deel van de sector. Daarnaast zijn er indicaties dat studenten van kunstvakonderwijs en creatieve mbo-opleidingen in toenemende mate al tijdens hun studie starten als cultureel ondernemer.
Als het gaat om ontwikkelkansen van werkenden in de sector (ook jongeren), dan is het beleid van het Rijk er op gericht dat werkenden een duurzaam beroepspraktijk kunnen opbouwen en onderhouden[12]. Inmiddels heeft dit geleid tot het programma PPO (permanente professionele ontwikkeling) van Platform ACCT, dat een stimulans (een bijdrage) biedt aan persoonlijke professionele ontwikkeling, gerelateerd aan de loopbaandoelstellingen van de werkende (ook als zij zich willen laten omscholen). Minstens zo belangrijk is dat het programma ook stimuleert dat werkenden en werkgevers zelf in permanente professionele ontwikkeling investeren en dat deze investering onderdeel wordt van *fair practice* in de sector.
Het kabinet zet op drie manieren in op wendbaarheid en weerbaarheid van de sector:
- Innovatie van verdienmodellen in relatie tot publiek en maatschappij.
- Nieuwe kansen voor startende ondernemers en ondernemers in transitie.
- Meer sociale zekerheid, vooral bij voor deze sector kenmerkende zelfstandigen en werkenden met een hybride praktijk (combinaties zelfstandigheid en dienstverbanden).

Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt
Er blijft met de verlenging van de *Aanpak Jeugdwerkloosheid* extra begeleiding en nazorg voor jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten uit het praktijkonderwijs (pro), uit het voortgezet speciaal onderwijs (vso) of door voortijdig schoolverlaten. En voor jongeren uit het mbo die een moeilijke start op de arbeidsmarkt heeft vanwege bijvoorbeeld hun opleidingsrichting of niet-westerse migratieachtergrond.
Vanuit het kabinet wordt stevig ingezet op gelijke kansen bij de zoektocht naar baan of stage voor bijvoorbeeld jongeren met een migratieachtergrond. Zo is het wetsvoorstel *Toezicht gelijke kansen bij werving en selectie* in december 2020 naar de Kamer verstuurd. Om stagediscriminatie te bestrijden en gelijke kansen

[12] Dit is opgenomen in de Arbeidsmarktagenda van de culturele en creatieve sector 2017-2023

bij stages te bevorderen, werkt het kabinet samen met partners als VNO-NCW, MKB-NL, de MBO Raad, de Vereniging Hogescholen, JOB (Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs) en CRM (College voor de Rechten van de Mens). Zo is in november 2020 de campagne #KIESMIJ gelanceerd, waarbij meer aandacht wordt gevraagd voor stagediscriminatie. Ook is in samenwerking met de MBO-raad het kennispunt Gelijke Kansen, Diversiteit en Inclusie opgericht. Dit kennispunt helpt scholen bij een effectieve aanpak om te komen tot gelijke kansen bij de zoektocht naar werk en stage. Verder is - als onderdeel van het programma *Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt* - door de NRO het programma *Gelijke kansen richting de toekomst* opgezet. In dit onderzoekstraject wordt de komende drie jaar ingezet op de ontwikkeling van aantoonbaar effectieve interventies die scholen en leerbedrijven kunnen inzetten om gelijke kansen te bevorderen.

4. Aanbevelingen Wonen

De JDC doet 5 aanbevelingen op het gebied van wonen:

1. Slim blijven bouwen: zorg voor betaalbare 'gewone' huizen, maar ook *tiny houses* of modulaire woningen – uiteraard duurzaam.
2. Pas de financiering voor koopwoningen aan, door
   a) soepeler om te gaan met studieschuld,
   b) door baankansen mee te wegen bij de hypotheekberekening en
   c) door middel van woonsubsidie voor starters.
3. Verander de regels in de huursector, bijvoorbeeld
   a) een maximale huurprijs in de vrije sector,
   b) een hogere inkomensgrens voor sociale huur,
   c) strenge controle van huisjesmelkers en
   d) toestemming om op een vakantiepark te wonen.
4. Meer aandacht voor dakloze jongeren. Dit kan onder meer door:
   a) het verbeteren van de mogelijkheid om een briefadres te krijgen en
   b) meer in te zetten op hulpcentra waar daklozen begeleiding kunnen krijgen.
5. Zorg voor betere informatie voor starters op de huizenmarkt, bijvoorbeeld met
   a) een keurmerk voor particuliere verhuurders,
   b) een checklist voor het kopen van je eerste huis of
   c) persoonlijke begeleiding bij huur en koop.

Slim bouwen

Het kabinet onderschrijft het belang van slim bouwen. Niet alleen moet er snel meer aanbod komen, dat aanbod moet ook betaalbaar zijn. Tegelijkertijd moet het bouwen van woningen zich verhouden tot de klimaatdoelstellingen (CO_2-reductie), de ambities voor een circulaire economie (minder fossiele grondstoffen) en de stikstofproblematiek. Gelukkig zien we veelbelovende ontwikkelingen in de bouwsector die de woningbouw zowel betaalbaar als duurzaam kunnen versnellen. Denk aan verdere industrialisatie van de productie (robotisering), slimme digitale ontwerpprocessen, flexibele en demontabele woningbouwconcepten, bouwen met standaard modules en bouwen met biobased materialen als hout. Samen met veel

betrokken partijen heeft het Rijk in kaart gebracht welke veranderingen nodig zijn en dit programma is in juni 2021 aan de Tweede Kamer aangeboden[13].

Koopwoningen
Op de koopwoningmarkt krijgen starters meer financieringsmogelijkheden. Zo is de weging van de studieschuld in het berekenen van de hypotheek in 2020 geëvalueerd en naar beneden bijgesteld. Bij een studieschuld van € 25.000 kunnen starters daardoor per 1 januari 2021 gemiddeld € 7.000 tot 8.000 meer lenen.
Ook is per januari 2021 eenmalig de overdrachtsbelasting afgeschaft voor starters (18-35 jaar) die een woning kopen onder € 400.000. Hierdoor hoeven zij minder lang te sparen voor de extra kosten die komen kijken bij het kopen van een huis (kosten koper). Door het verhogen van de overdrachtsbelasting voor beleggers, verbetert daarnaast de concurrentiepositie van starters ten opzichte van deze beleggers.
Verder zijn er vanuit de markt initiatieven die de baankansen voor starters meewegen in de hypotheekberekening. Met de *Arbeidsmarktscan* krijgen mensen met een flexibel inkomen meer mogelijkheden om een verantwoorde hypotheek af te sluiten. De Arbeidsmarktscan kijkt namelijk niet alleen naar het huidige arbeidscontract en wat iemand verdient, maar ook naar het perspectief op de arbeidsmarkt.
Ook door middel van een woonsubsidie zou de financiële mogelijkheid van een starters vergroot kunnen worden. Over het algemeen geldt dat een dergelijke maatregel een prijsopdrijvend effect heeft. De positie van starters die gebruik kunnen maken van een dergelijke maatregel verbetert maar voor andere woningzoekenden wordt het door de hogere prijzen juist lastiger om een woning te vinden. Daarom is er vooralsnog niet gekozen voor het gebruik van woonsubsidies.

Huurwoningen
In de vrije huursector zijn er geen wettelijke grenzen gesteld aan de aanvangshuurprijs. Wel geldt er in navolging van initiatiefwetsvoorstel van de heer Nijboer[14], de komende drie jaar een maximale huurstijging van inflatie plus 1% voor vrije sectorwoningen. Daarnaast sluit de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties samen met sectorpartijen een convenant af over transparantie omtrent aanvangshuurprijzen in de vrije huursector. De gesprekken hierover zijn in een vergevorderd stadium en de verwachting is dat het convenant na de zomer gereed is. Daarmee komt er voor de huurders aan de voorkant meer duidelijkheid over de hoogte van de huurprijs die zij betalen.
Een hogere DAEB-inkomensgrens[15] zorgt niet meteen voor meer woningen, maar wel voor een grotere doelgroep. Met de huidige wachtlijsten is het belangrijk te kijken naar de manier waarop de bestaande woningvoorraad wordt verdeeld. Met

[13] De woningbouw betaalbaar en duurzaam versnellen: Programma conceptuele bouw en industriële productie | Rapport | Rijksoverheid.nl
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/04/30/programma-conceptuele-bouw-en-industriele-productie
[14] *Kamerstukken II* 2020-2021, 35 488/21, 35488, nr. 5.
[15] De inkomensgrens waar corporaties voor de toewijzing van sociale huurwoningen in het kader van de staatssteunregeling rekening mee moeten houden.

de wet huur en inkomensgrenzen wordt onder andere de DAEB-inkomensgrens gedifferentieerd. Hiermee wordt de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen voor meerpersoonshuishoudens met lage middeninkomens binnen de huursector verbeterd.
Overigens kan een woningcorporatie de vrije toewijzingsruimte gebruik om mensen met een hoger inkomen een sociale huurwoning toe te wijzen. Deze ruimte wordt per 1 januari 2022 landelijk 7,5% (nu 10%). Daarbij wordt er een mogelijkheid gecreëerd om deze ruimte op te rekken tot 15% wanneer daar lokaal de behoefte aan is en woningcorporaties, gemeenten en huurdersorganisaties hier prestatieafspraken over maken.
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is op dit moment bezig een wet voor te bereiden waarmee gemeenten desgewenst landelijk geüniformeerde voorschriften kunnen instellen voor verhuurders. Daarom wordt gewerkt aan een systeem voor waarmee gemeenten zelf kunnen beslissen tot het al dan niet invoeren van algemene regels en in specifieke gevallen een vergunningsstelsel kunnen inrichten.
Voor permanente bewoning van recreatiewoningen geldt dat het aan gemeenten is om de afweging te maken of permanente bewoning wordt toegestaan. Gemeenten hebben namelijk het beste zicht op wat mogelijk en wenselijk is, in de specifieke context van een park. Wanneer kwetsbare mensen al in recreatiewoningen wonen, en een gemeente wil handhaven op permanente bewoning, vraagt de minister van BZK om met de menselijke maat te handhaven. De minister vraagt daarmee aan de gemeente om aandacht te hebben voor de perspectieven op vervolghuisvesting, juist van kwetsbare mensen.

Dakloze jongeren
In Nederland zijn ongeveer 8.500 jongeren tussen de 18 en 27 jaar dak- en thuisloos. Om deze jongeren te helpen is het *Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren*[16] gelanceerd. De coronacrisis heeft op het leven van (dreigend) dak- en thuisloze jongeren een enorme impact. De urgentie van de acties en prioriteiten in het Actieprogramma is actueler dan ooit. Het realiseren van financiële bestaanszekerheid, persoonlijke ontwikkeling, scholing en onderdak zijn verder onder druk komen te staan.
Met het actieprogramma wordt samen met 14 pilotgemeenten gewerkt aan een forse vermindering van het aantal dakloze jongeren en zo kort mogelijke duur in de maatschappelijke opvang. Hierbij is integrale dienstverlening op alle leefgebieden essentieel om enerzijds dak- en thuisloosheid te voorkomen, en anderzijds jongeren die dakloos raakt zo snel als mogelijk uit de opvang te krijgen. Zo heeft de jongerenregisseur in de 14 pilotgemeenten geleid tot betere toeleiding, blijft deze naast de jongere staan, en is integrale ondersteuning vanuit de verschillende domeinen mogelijk gemaakt.
Om in aanmerking te komen voor bepaalde voorzieningen is een inschrijving in de Basis Registratie Personen (BRP) noodzakelijk. Er wordt daarom gewerkt aan een wetswijziging van de Wet BRP die gemeenten verplicht om mensen te registreren in de BRP, op een woonadres en bij het ontbreken daarvan op een briefadres. Een

[16] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/beschermd-wonen-en-maatschappelijke-opvang/documenten/rapporten/2019/03/14/actieprogramma-dak-en-thuisloze-jongeren-2019-2021

verplichting tot inschrijving door gemeenten bestaat al, maar dit zal met de wijziging nog duidelijker worden gemaakt.
Samen met Divosa is gewerkt aan verbetering van de uitvoering van het bieden van maatwerk aan (dreigend) dak- en thuisloze jongeren binnen de Participatiewet. Hiertoe is een handreiking voor uitvoerenden en beleidsmakers ontwikkeld en vinden kennissessies in het hele land plaats.

Starters
Als starters op de koop- of huurwoningmarkt krijg je met veel verschillende organisaties te maken. Het initiatief startenopdewoningmarkt.nl brengt de informatie vanuit deze verschillende partijen samen op één plek voor zowel huren als kopen. Startenopdewoningmarkt.nl helpt op die manier starters op weg in de zoektocht naar een huur- of een koopwoning. Deze site is een initiatief van het Rijk, Aedes, Vereniging Eigen Huis, de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), De Hypotheekshop, Nationale Hypotheekgarantie (NHG), Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn), Het Verbond van Verzekeraars, NVM, VBO en VastgoedPro.
Daarnaast is samen met de betrokken partijen in 2020 de *Week van de starter* georganiseerd waarbij de site onder de aandacht is gebracht door een starterssspreekuur, een *online* campagne en verschillende webinars.

5. Aanbevelingen Klimaat

Het JDC-rapport stelt dat jongeren hebben op het terrein van klimaat twee zorgen hebben: ze zijn bezorgd dat de coronacrisis het klimaatbeleid onder druk zet en dichter bij huis denken jongeren dat toenemende financiële problemen zich beperkt in het maken van groene keuzes. Daaruit komen 4 aanbevelingen voort:
1. Voer consistent langetermijnbeleid door vaart te maken met de *generatietoets* en die te gebruiken bij de keuzes die gemaakt worden voor het Nationaal Groeifonds.
2. Koppel herstelbeleid sterker aan de duurzaamheidsagenda.
3. Stimuleer duurzame consumptiepatronen.
4. Bereik een rechtvaardige transitie door jongeren actief te betrekken.

Consistent langetermijnbeleid
Nederland heeft zich in Europa gecommitteerd aan klimaatneutraliteit in 2050, en in lijn daarmee, een opgehoogd 2030-doel van tenminste 55% reductie ten opzichte van 1990. Dit is verankerd in de EU Klimaatwet. In het kader van de motie Sienot[17], die de regering oproept om nog aanvullende maatregelen op het studiegroep-rapport *Bestemming Parijs* op te halen bij de brede samenleving, is er onder andere met de jeugd gesproken. De jeugd heeft een aantal fiches ingediend, onder anderen over een generatietoets bij klimaatbeleid en het nationale groeifonds. Over de opgehaalde maatregelen is uw Kamer per brief geïnformeerd[18].

---

[17] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020D44530 *Kamerstukken II* 2020/21, 35570 XIII, nr. 37.
[18] Kamerstuk 2021Z06671 *Kamerstukken II* 2020/21, 32813, nr. 685.

Duurzaam herstelbeleid
Het kabinet heeft zich bij de start van de coronacrisis in eerste instantie gericht op crisis- en steunbeleid aan ondernemers waarbij geen specifieke middelen zijn vrijgemaakt onder de noemer herstelbeleid en dus ook niet voor groen herstel. Het klimaatakkoord is een pakket van investeringen, hiermee doorgaan is een basis voor groen herstel, en dat is wat het kabinet afgelopen jaar volop gedaan heeft. Daarnaast komen middelen beschikbaar uit het Europees Herstelfonds (RRF) en het *Just Transition Fund* (JTF). Het RRF is de faciliteit die investeringen in een groen herstel mogelijk maakt. Alleen voor RRF gaat dit naar verwachting om € 2 miljard voor klimaatprojecten in Nederland. Verder staat ook het groeifonds open voor investeringsvoorstellen in de energietransitie, er is bij het groeifonds een duurzaamheidstoets ingebouwd voor projectvoorstellen.

Stimulering duurzame consumptiepatronen
In het kader van de motie Sienot[19] is er door de jongeren een fiche ingediend om mogelijke gedragsinterventies structureel mee te wegen bij het ontwerpen en uitvoeren van klimaatmaatregelen, waaronder duurzame consumptiepatronen. Jongeren zijn gevraagd om mee te denken over het creëren van aandacht breder in de samenleving voor het aanpassen van gedrag. Tevens zijn de jongeren in gesprek met het Rijk over de betrokkenheid van jongeren bij de campagnes en de *Nationale Klimaatweek*.

Structureel betrekken van jongeren bij het klimaatbeleid
Er vindt halfjaarlijks overleg plaats tussen de jongeren en de verantwoordelijk bewindspersoon van Economische Zaken en Klimaat. Tevens is er ook veelvuldig contact op ambtelijk niveau, en dragen de jongeren bij aan de nationale klimaatcampagne *Iedereen doet Wat*, het ontwerp en de uitvoering van de Regionale Energiestrategieën en bij het verder vorm geven van de burgerparticipatie, in lijn met het advies van de *Commissie Brenninkmeijer*[20]. Tevens zaten jongeren aan tafels bij de totstandkoming van het Klimaatakkoord.

---

[19] Kamerstuk 2021Z06671 *Kamerstukken II* 2020/21, 35570 XIII, nr. 37.
[20] Adviesrapport Betrokken bij klimaat | Publicatie | Rijksoverheid.nl
https://www.rijksoverheid.nl/doe-mee/documenten/publicaties/2021/03/21/adviesrapport-betrokken-bij-klimaat